

Velike promjene stanja u špilji Vili Jezerkinji

Vlado Božić | Speleološki odsjek HPD »Željezničar«

*Ulaz u Vilu Jezerkinju, srpanj 2022.
Autor: Nenad Buzjak*

Čitajući časopis *Subterranea Croatica* i članak o istraživanju speleoloških objekata uz Koranu i na Plitvičkim jezerima (Šuica i dr., 2022), posebno me zainteresirao dio članka o špilji Vili Jezerkinji. Razlog tome je što smo u SOŽ-u nedavno pregledavali ostavštinu Vladimira Redenšeka i našli njegove negative na staklu (13×13), skenirali ih i došli do dvije slike za koje u prvi čas nismo znali da predstavljaju ulaz u špilju Vilu Jezerkinju. Te dvije slike predstavljaju rešetkastu ogradi s vratima na ulazu u neku špilju (Slika 1 i 2). U prvi mah pomislili smo da predstavljaju neku špilju izvan Parka jer nam nikako nije bilo jasno da se špilja s takvim vratima nalazi u Parku. Potražili smo još Redenšekovih slika i našli fotografiju koja nedvojbeno prikazuje špilju Vilu Jezerkinju s rešetkastom ogradom i vratima na ulazu u špilju (Slika 3). Budući da sam u Vili Jezerkinji prvi put bio 1981. i na ulaznom dijelu naišao na jezero te ga prelazio čamcem, a vidim da su autori spomenutog članka također naišli na jezero na ulazu, shvatio sam da se od vremena Vladimira Redenšeka (1952.) pa do mojeg ulaska (1981.) dogodila velika promjena u ulaznom dijelu špilje. Bio je to razlog da potražim podatke o takvim promjenama u špilji.

Za špilje na Plitvičkim jezerima javnost je saznala tek koncem 19. stoljeća. Prve podatke o špiljama na Plitvičkim jezerima dao je ondašnji mјernik (geodet) Franjo Poici 1890. godine kada je pri gradnji ceste po Plitvičkim jezerima naišao na špilju, danas poznatu špilju Šupljaru, i opisao je. O njoj je pisao i Dragutin Hirc 1900. godine u svojoj knjizi *Lika i Plitvička jezera*, a spomenuo je i opisao i malu špilju, danas Donju Kaluđerovu špilju, obje uz jezero Kaluđerovac. Opisao je uz Koranu i jednu »ogromnu« špilju, danas Golubnjaču, i špilju Mračnjaču. Na lijevoj strani Korane video je i ulaz »**u novu špilju, u koju se gubi jedan dio Korane. U špilju nisam mogao ući, jer Korana je bila znatno visoka.**« Dakle, koncem 19. stoljeća na ulaznom dijelu špilje Vile Jezerkinje nalazilo se jezero.

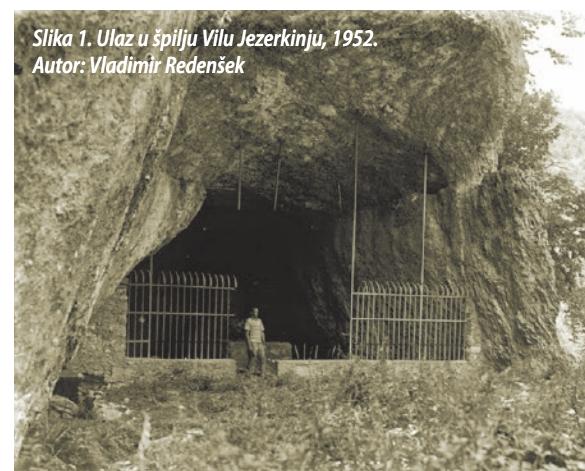
Crnu ili Smrdeću pećinu spominje npr. Dragutin Paulić u svom *Vodiču na Plitvička jezera* 1923., te kaže: »Nasuprot Mračnjači nalazi se na lijevoj obali Korane tzv. Crna pećina (Smrdeća pećina), **koja стоји на ниву Korane**, te je pristup u nju vrlo otežan.« To je prvi tekst koji govori da se voda rijeke Korane povlači iz špilje.

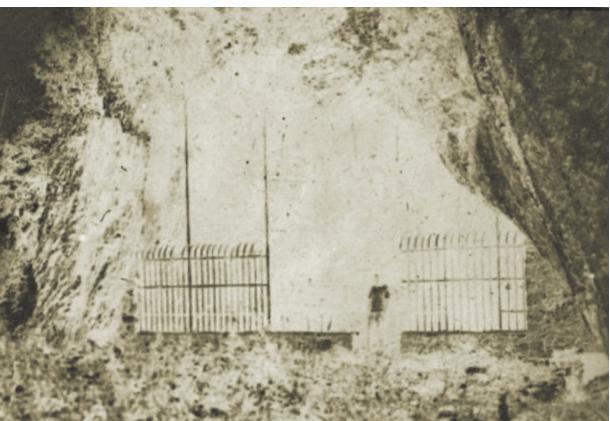
U *Vodiču na Plitvička jezera* dr. Marka Eisenhuta iz 1928. stoji: »Preko Korane pak na lijevoj obali prekrasna je spilja 'Jezerske vile' (prije 'Crna' ili 'Smrdeća pećina'), gdje je u predivnim podzemnim dvorima odabrala sebi stan vila Jezerkinja. Lik vile od mramorno bijele sige spada među najljepše i nevjerojatnije prirodne tvorevine.« Iz teksta je lako zaključiti da je špilja već bila **lako dostupna**.

Nepoznati autor u *Hrvatskom planinaru* 1930. detaljno opisuje špilju, ali ne spominje kako se do špilje dolazi, što znači da se u špilju **ulazilo po suhom**. Godinu dana poslije, 1931., nepoznati autor najavljuje svečano otvorene plitvičkih špilja, a poziva se na tekstove u Jutarnjem listu od 3., 10. i 25. svibnja 1931. koje je napisao Ivan Krajač. Uz opis unutrašnjosti špilje Vile Jezerkinje (sige u obliku vile i postavljanje električne rasvjete) i špilje Golubnjače, piše i sljedeće: »Do obje špilje uređene su prostrane i udobne staze.« Dakle, do špilja se dolazilo **po suhom**, a ne spominju se niti vrata.

Detaljan opis svih špilja na Plitvičkim jezerima dao je Ivan Krajač 1933. u *Hrvatskom planinaru*. Opisao je, naravno, i špilju Vilu Jezerkinju, detaljno svaki dio špilje, ali ne spominje ni pristup do špilje ni vrata na ulazu u špilju. U mјesečnoj reviji *Jugoslavenski turista* 1934. godine Ante Premužić, šumar koji je uredio putove po Plitvičkim jezerima i špilji Vili Jezerkinji, napisao je: »Dvije su sada godine što su plitvičke špilje Golubnjača i Vila Jezerkinja uređene i za posjećivanja električno osvijetljene. U to kratko vrijeme posjetilo ih je već preko 10 000 osoba... Posjećivanje je špilja

Slika 1. Ulaz u špilju Vilu Jezerkinju, 1952.
Autor: Vladimir Redenšek

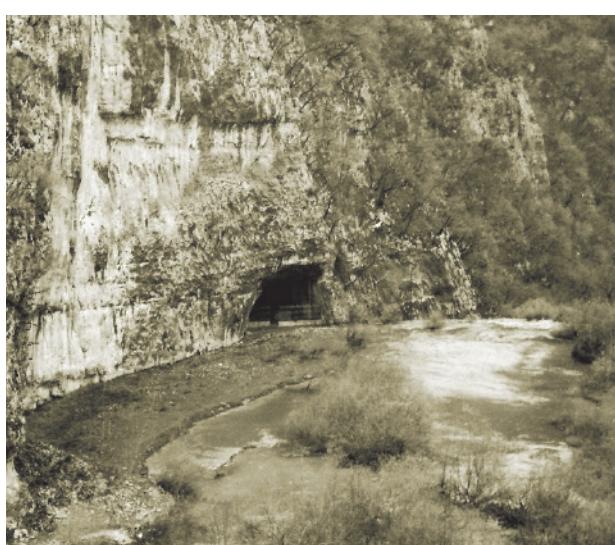
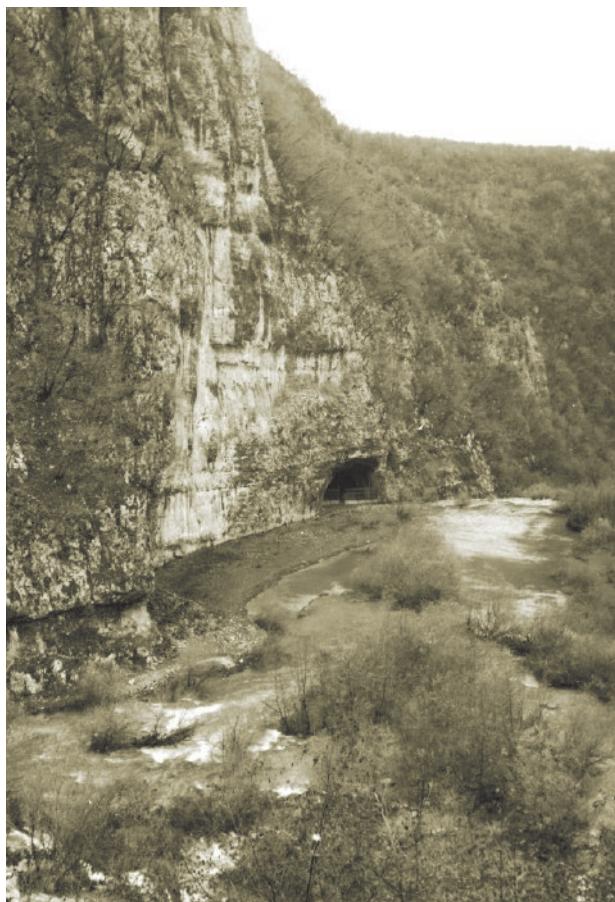

Slika 2. Pogled iz špilje Vile Jezerkinje prema van 1952.

Autor: Vladimir Redenšek

regulisano i vrši se pod nadzorom vodiča, pa su tako te prirodne ljepote osigurane u svojem iskonskom netaknutom obliku i za budućnost.« Ni ovdje se ne spominju rešetkasta ograda i vrata na ulazu. Sudeći prema broju posjetitelja, prilaz je očito po suhom, iako se to ne naglašava.

Tijekom srpnja 1952. članovi Speleološke sekcije PD-a »Željezničar« istraživali su špilje na Plitvičkim jezerima, pa tako i špilju Vili Jezerkinju. O njoj je Vladimir Redenšek u *Hrvatskom planinaru* 1953. napisao: «.... s lijeve strane Korane, pred trećim koranskim slapom leži špilja vile Jezerkinje, nazvane još Crna i Smrdeća; špilja Crna zbog zamazanih stijena od brojnih šišmiša, koji se unutra sklanjavaju i prezimljuju zimu, a Smrdeća od mnoštva izmetina divljih golubova, koji su se tu gnjezdili u rupama špiljskog svoda. Ime vile Jezerkinje dobila je od bijele tvorevine u stjeni koja prikazuje lik kariatide, u kom su ljudi vidjeli 'vilu'... U prvoj dvoranji, dugoj 60 m, u koju dopire do kraja danje svjetlo, naročito su lijepo kaskade kamenica, danas bez vode i ispunjene pijeskom i muljem. Iz ove dvorane vode *neukusne* stepenice od betona koso položenom pukotinom dugom oko 35 m u drugu dvoranu dugu 10 m bogatu ukrasima zastora i jezičaka. Čitava špilja dugačka je 105 m.« Iz teksta se jasno razaznaje da u špilji nema nikakve vode, odnosno da se u špilju ulazi po suhom, što je komentirao i sam Redenšek: »Prije je u prvu dvoranu ulazila voda Korane; i danas se vidi po stijenama, da je voda

Slika 3. Ulaz u špilju Vili Jezerkinju gledan iz špilje Golubnjače, 1954.

Autor: Vladimir Redenšek

sezala do visine 0,5 – 1 m. Danas je korito Korane dublje, pa rijeka ne ulazi više u pećinu.« Te, 1952. godine Vladimir Redenšek snimio je ulaznu ogradi s vratima, izvana prema unutra (Slika 1) i iznutra prema van (Slika 2) (ta je fotografija nažalost vrlo loša, ali može se razaznati što predstavlja). Vladimir Redenšek je i 1954. snimio ulaz u špilju Vilu Jezerkinju, ali iz špilje Golubnjače (Slika 3). Na fotografiji se jasno vidi da je dio ograde skinut, a također se vidi da je voda Korane već došla do ulaza, odnosno počela prodirati u špilju.

U turističkom vodiču Drage Paulića *Plitvička jezera*, izdanje 1955., napisano je: »Na lijevoj obali Korane, **uz sam nivo vode** leži najljepša špilja Vila Jezerkinja. Prva dvorana duga je 60 m i vodi do druge manje, vrlo bogato ukrašene spiljskim nakitom.« Dakle, voda je već 1955. počela prodirati u špilju. Vladimir Redenšek je 1958. objavio članak »Topografski opis pećina u Nacionalnom parku Plitvička jezera« kao dio monografije o Plitvičkim jezerima. Osim opisa špilje, objavio je i nacrt špilje, iz kojeg se vidi da nema jezera na ulazu u špilju, ali također da nije ucrtana ograda na ulazu. Ipak, Redenšek je prvi i jedini koji je

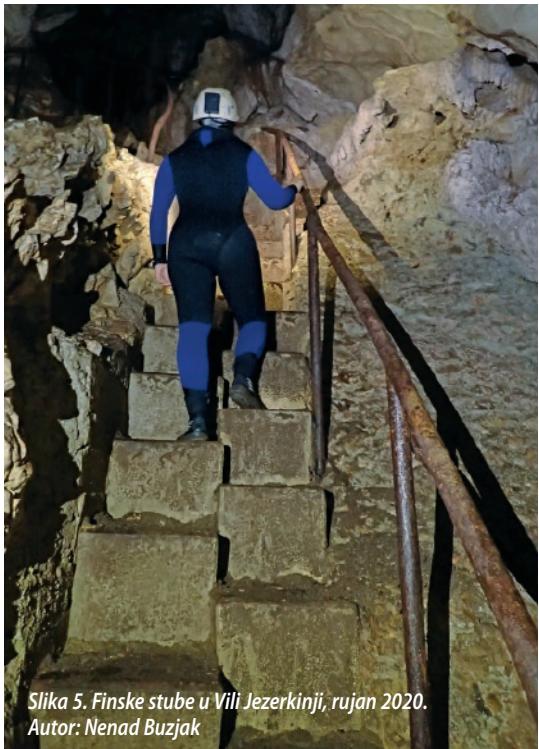
spomenuo ogradu na ulazu. Napisao je: »Trebalo bi **ukloniti ogradu od željeznih rešetki**, a vrata postaviti na ulazu u hodnik. Treba ukloniti i kamenu prizmu na početku prve dvorane, ostatak bivšeg elektromotora.« Čini se da je Uprava parka odmah prihvatile Redešenkov prijedlog i uklonila rešetkastu ogradu (u stropu ulaza ostali su samo dijelovi, jasno vidljivi) i postavila vrata na ulazu u hodnik, koja stoje do danas.

U knjizi *Plitvička jezera* Drage Paulića tiskanoj 1964. stoji sljedeće: »Na lijevoj obali iznad trećeg pada Korane, **uz sam nivo vode leži** najljepša pećina na Korani: Crna pećina nazvana Vila Jezerkinja, duga je oko 105 m, bogata ukrasima, baldahinima, zastorima, a jedna tvorevina od sige u obliku kariatide – vile dala je ime toj pećini.« Tada, 1964., vidi se da **voda prodire u špilju**.

Citajući ove tekstove, zanimljivo je pratiti kako se mijenjalo stanje s vodom na ulazu u špilju Vilu Jezerkinju. Još koncem 19. stoljeća, oko 1900., u špilju je ulazila voda i u nju se nije moglo ulaziti. Nakon toga je nastupilo razdoblje kada se razina Korane počela snižavati, pa je kroz idućih tridesetak godina ulaz u špilju i cijela lijeva obala Korane ostala suha.

Slika 4. Ulaz u špilju Vilu Jezerkinju, 1981.
Izvor: arhiva SOŽ, SO HPD »Željezničar«

Slika 5. Finske stube u Vili Jezerkinji, rujan 2020.
Autor: Nenad Buzjak

Tada, 1931. godine špilja je uređena za posjećivanje (pristup, staze kroz špilju, električna rasvjeta). Očito je baš tada radi kontroliranog ulaska u špilju sagrađena rešetkasta ograda s vratima, koju nažalost nitko u tekstu nije spomenuo. Ograda se očuvala sve do pedesetih godina, kada ju je 1952. fotografirao Vladimir Redenšek. Od tada je razina Korane počela rasti, pa je voda opet počela ulaziti u špilju. Danas je to jezero dugo 40-ak m i duboko oko 2 m, pa se u špilju može ući jedino plivajući ili čamcem.

P. S. One »neukusne« stepenice, koje spominje Vladimir Redenšek, a arhitekti ih zovu »finskim stubama«, omogućuju na kraćoj udaljenosti postići veću visinu. Takve su stube korištene i u Golubnjači i Šupljari.

Literatura

- Anonimus, 1930: Nove špilje na Plitvičkim jezerima, *Hrvatski planinar* 26 (6), 189.
- Anonimus, 1931: Otvorenje plitvičkih špilja, *Hrvatski planinar* 27 (6), 167.
- Eisenhut, M., 1928: *Vodič na Plitvička jezera (Četvrto prerađeno izdanje)*, Zagreb, 64.

Slika 6. Ulagni kanal i unutrašnjost Vile Jezerkinje, svibanj 2020.
Autor: Nenad Buzjak

Slika 7. Ostaci rešetkaste konstrukcije u stropu ulaza 2021.

Autor: Valerija Butorac

- Hirc, D., 1900: *Lika i Plitvička jezera*, Zagreb, 144.
- Krajač, I., 1933: Spilje na Plitvičkim jezerima, *Hrvatski planinar* 29 (6), 161-168.
- Paulić, D., 1923: *Vodič na Plitvička jezera*, Zagreb, 54.
- Paulić, D., 1955: *Plitvička jezera*, Zagreb, 30.
- Paulić, D., 1964: *Plitvička jezera*, Zagreb, 38.
- Poici, F., 1890: *Narodne novine* 241, 20. listopada, 2-3.
- Premužić, A., 1934: Plitvička jezera, *Jugoslavenski turista* 7, 89-91.
- Redenšek, V., 1953: Špilje Plitvičkih jezera, *Naše planine* 5 (1-2), 23-28.
- Redenšek, V., 1958: Topografski opis pećina u Nacionalnom parku Plitvička jezera, *Plitvička jezera*, Zagreb, 295-327.
- Šuica, N., Cvitanović, H., Bačurin, Ž., Tresić Pavičić, D., Kuharić, N., 2022: Istraživanja speleoloških objekata kanjona rijeke Korane u NP Plitvička jezera, *Subterranea Croatica* 20 (1), 18-56.

Major changes in the Vila Jezerkinja cave

The entrance part of the Vila Jezerkinja cave has seen some major changes. At the beginning of the 20th century, there was a 2 m deep lake at the cave entrance. By the middle of the century, the water receded and the entrance was dry. The cave was then set up for tourist visits, and a big, iron gate was put at the entrance. The cave was opened for visits only for a short period of time, as the water started entering the cave. The gate was subsequently removed, and the water formed a lake at the cave entrance once again. Today the entrance to the cave is only possible by swimming or by boat.